

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Klemenc

Predvajanje slovenske popularne glasbe na radiu: Val 202 in Radio 94

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Klemenc

Mentor: izr. prof. dr. Gregor Tomc

Predvajanje slovenske popularne glasbe na radiu: Val 202 in Radio 94

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

Predvajanje slovenske popularne glasbe na radiu: Val 202 in Radio 94

Popularna kultura in glasba sta v družboslovju pogosto obravnavani temi. Ta dva pojma se prepletata in dogajata na različnih sferah našega življenja. Kultura in glasba sta del življenja vsakega posameznika. Za nekatere je lahko glasba samo zabava oziroma »žur«, za druge vir preživetja, za tretje pa sprostitev. Malo manj pogosto obravnavana tema je slovenska popularna glasba. Tema, okoli katere se vedno znova in znova odpirajo nova vprašanja in dileme. V diplomskem delu je glavni namen ugotoviti, koliko glasbenih oddaj je na preučevanih radiih namenjenih mladim, neuveljavljenim slovenskim glasbenikom ter ali je Zakon o medijih dovolj kompatibilen za predvajanje slovenske glasbe na radiu. Pri analizi predvajanja slovenske popularne glasbe sem primerjala dva radia – nacionalni Val 202 in komercialni Radio 94. Radio se pojavlja kot medij, ki še danes ni izgubil moči v predvajanju glasbe.

Ključne besede: popularna kultura, slovenska popularna glasba, radio.

Broadcasting of Slovenian popular music on two Slovenian radio stations: Val 202 and Radio 94

Popular culture and music are two concepts that are often debated in social studies since they are important part of each individual's life and therefore entire society. For some individual music can be only a party, for others source of a survival and for third relaxation. On the other hand, Slovenian popular music appears to be a subject that is rarely discussed, however it constantly generates new questions and causes new dilemmas. The goal of present diploma work is to answer the question on how much radio airtime is given to non-established young Slovenian musicians. Furthermore, dissertation discusses current Media Act and its adequacy in terms of ensuring enough broadcast time for Slovenian popular music. For this purpose I have analyzed two radio stations: national radio Val 202 and commercial Radio 94. The importance of radio as one of a leading mass-media music distributor does not seem to ceased nowadays.

Keywords: popular culture, Slovenian popular music, radio.

KAZALO

1	UVOD	5
2	OPREDELITEV POPULARNE KULTURE IN GLASBE	7
2.1	Popularna kultura	7
2.2	Popularna glasba	9
2.1.1	Kritika popularne glasbe	10
3	MNOŽIČNI MEDIJI	11
4	RADIO	11
4.1	Kratka zgodovina slovenskega radia	12
4.2	Vpliv radia na slovensko popularno glasbo	14
4.3	Funkcije radia	14
5	PREDSTAVITVE RADIA: VAL 202 in RADIO 94	15
5.1	VAL 202	15
5.2	RADIO 94	16
6	ZAKONSKE DOLOČITVE	17
6.1	PRIMER PREDVAJANJA GLASBE IZ TUJINE – FRANCIJA	19
7	ŠTUDIJE PRIMERA: PREDVAJANJE SLOVENSKE POPULARNE GLASBE	20
7.2	O RADIU Z AIDO KURTOVIČ IN EDOM KLEMENCEM	21
7.3	INTERVJU Z GLASBENIKOM (Francijem Zabukovcem)	22
7.4	INTERVJU Z NOVINARJEM (Jadranom Vatovcem)	23
7.5	INTERVJU Z GLASBENIM KRITIKOM (Andrejem Predinom)	24
8	KONČNE UGOTOVITVE	25
9	ZAKLJUČEK	27
10	LITERATURA	29
	PRILOGE	33
	Priloga A: Intervju glasbeni urednik	33
	Priloga B: Intervju glasbenik, novinar, glasbeni kritik	34

1 UVOD

Tako popularna kultura in glasba sta del našega življenja in se prepletata. Popularna kultura je v zadnjem stoletju tudi s pomočjo tehnologije postala vse bolj vpeta v naša življenja in se ji nikakor ne moremo izogniti. Popularna glasba, ki je del popularne kulture, za nekatere predstavlja sprostitev, zabavo, za druge vir preživetja. Skorajda ne mine trenutek, ko naletimo na glasbo; doma, v avtu, na ulici, nakupovalnih središčih, festivalih in seveda tudi na »večnem« radiu. Radio je kot pomemben medij, ki ima »slovenske« korenine že iz začetkov 20. stoletja, pomemben tudi še danes. Kljub novim tehnologijam in močni globalizaciji, ki se dandanes dogaja, je radio še vedno aktualen v smislu predvajanja in promoviranja same glasbe. V naši mali deželi ima tako rekoč že vsaka vas svoj radio in ravno toliko je slovenske popularne glasbe. Težava nastane pri tem, kako in na kakšen način se predvaja slovenska glasba.

Izbira teme diplomskega dela izvira iz zanimanja za glasbo in poslušanja radiev. Vedno se mi je dozdevalo, da se na slovenskih radiih predvaja premalo slovenske popularne glasbe, vsaj v tistih najbolj poslušanih terminih. Cilj diplomske naloge je ugotoviti, kako preučevana radia (Val 202 in Radio 94) predvajata slovensko popularno glasbo. **Koliko glasbenih oddaj je na preučevanih radiih namenjeno mladim, neuveljavljenim slovenskim glasbenikom? Ali je Zakon o medijih dovolj kompatibilen za predvajanje slovenske glasbe na radiu?**

Primerjava, ki sledi preko intervjujev, mi bo pomagala potrditi ali ovreči dano hipotezo.

Diplomska naloga je razdeljena na dva dela. Prvi del je teoretični, v katerem bom v prvem poglavju na podlagi teorij različnih teoretikov razložila, kaj je popularna kultura, v drugem pa, kaj je popularna glasba. V tretjem poglavju bom opredelila pojem množičnih medijev ter vlogo in pomen radia. V podpoglavju bom na kratko opisala zgodovino slovenskega radia ter vpliv radia na slovensko popularno glasbo in na kratko predstavila funkcije radia. Uvod v empirični del diplomske naloge predstavlja kratka predstavitev preučevanih radiev, torej radia Val 202 in Radia 94. V naslednjem poglavju bom opisala in predstavila Zakonska določila ter primerjala Zakon o medijih (ZMed)

med letoma 2001 in 2006. Navedla bom tudi primere iz tujine, pri čemer se bom omejila na Francijo. Naredila bom kratko primerjavo med Slovenijo in Francijo.

Na koncu diplomskega dela bom izvedla intervjuje z glasbenimi uredniki in radijskimi napovedovalci. Da ne bi bili moji intervjuji »preveč« ozko usmerjeni, sem se odločila, da za mnenje o slovenski popularni glasbi povprašam še glasbenika, novinarja in glasbenega kritika. Zanimala me je namreč tudi druga plat iste zgodbe. Sledi končni sklep oziroma ugotovitve.

2 OPREDELITEV POPULARNE KULTURE IN GLASBE

2.1 Popularna kultura

Williams (v Bulc 2004, 15) vidi kulturo kot eno od dveh oziroma treh najbolj zapletenih besed v angleščini. Sam izvor besede kultura izhaja iz latinščine – *colere*. Glede na latinščino ima kultura mnogo pomenov: naseljevanje, kultiviranje, čaščenje. Konec koncev pa vsi ti pomeni kulture pravzaprav niso bili središče zanimanja samo v 16. stoletju, ampak se to ohranja še danes, predvsem v pojmih agrikultura in hortikultura (Bulc 2004, 15).

Glede na Stankovića je pojem kultura najbolj izmuzljiv koncept v celotni zgodovini družboslovja. Različne definicije in interpretacije pojma kultura je moč zaznati že od Aristotela dalje. Vedno več je tudi disciplin in poddisciplin, ki pravzaprav ponujajo odprto pot za racionalizacijo tega pojma na več različnih znanstvenih področjih (umetnostna teorija, sociologija, antropologija itd.). Prav te discipline skušajo na svoj način ustvariti svoje koncepte kulture in z lastnimi ugotovitvami priti do novih spoznanj (Stanković 2010, 9).

Ena od oblik kulture je popularna kultura. Tudi tu lahko govorimo o množičnosti definicij. Je del družbene resničnosti in jo pomaga sooblikovati. Poleg tega pa je za popularno kulturo značilna še izvornost, nenavadnost in neobičajnost, kjer presega ustaljena družbena in umetnostna pravila (Pahor 2011).

Zajema velik del področja ustvarjalnosti, slikarstva, stripov, filmov, mode, glasbe itd., zavzema tudi različna področja medijev, radia, televizije, oglaševanja, interneta itd. Tako, kot so raznolike predstave o popularni kulturi od posameznika do posameznika, ravno tako so različne tudi definicije in teorije o tem, kaj popularna kultura je.

Bulc pravi, da ima beseda kultura še danes velik pomen. Na kratko jih navede v petih točkah:

- kultiviranje duha,
- univerzalni proces družbenega razvoja,
- kot celoten način življenja družbene skupine,
- kot umetnost,

- praksa proizvodjanja pomenov (Bulc 2004, 15).

V prvi točki Bulc pravi, da je pojem kultura (v 17. in 18. stoletju) vezana na človeški duh. Šlo naj bi za specifične razredne in regionalne opredelitve, predvsem pa je pomembno, da se je do 18. stoletja pojem kulture vezal predvsem in povsem na civilizacijo. Druga definicija, kultura kot univerzalni proces družbenega razvoja, izhaja iz pojmovanja razsvetljenstva. Gre za linearni zgodovinski proces človeštva, skozi katerega naj bi šle vse družbe. Evropa pa naj bi bila tista, ki bi imela središčno oziroma superiorno vlogo, in sicer zaradi svoje najvišje razvitosti. V tretji točki, definiranje kulture kot celoten način življenja družbene skupine, pa gre za poimenovanje besede »kultura« oziroma »kulture« v smislu skupnih vrednot ter načinov življenja, ki so značilne za določeno družbeno skupino. V splošnem lahko to točko poimenujemo kar antropološka definicija kulture. Četrta definicija, kultura kot umetnost, se močno navezuje oziroma izhaja iz druge točke definicije kulture. Tu kultura ne opisuje zgolj dela umetnikov, ampak gre za splošen razvoj in stanje civilizacije, ki je povezano z določenimi skupinami ljudi, predvsem družbenimi elitami, za ustvarjanje in nakupovanje umetniških del ter izobraževanje. Beseda kultura je samostalnik, ki opisuje stvaritve ter prakse in deluje s pomočjo posameznikov, ki so udeleženi v tem procesu. Gre predvsem za umetniško udejstvovanje kultiviranih oseb. V peti definiciji kulture, kot prakse proizvodjanja pomenov, gre za skupne pomene znotraj nekih družbenih skupin. Ta definicija kulture je danes znana in se uporablja pri družboslovnih in humanističnih vedah. Gre za osredotočanje predvsem na to, kaj kultura počne. Razumevanje kulture kot družbene prakse, ki temelji na preučevanju jezika kot temeljnega proizvajalca pomenov, ki omogoča ljudem s skupnim jezikom medsebojno komunikacijo. Kulturne prakse se razume kot označevalne prakse, saj so to prakse, ki uporabljajo znake in simbole, da ustvarjajo pomene (Bulc 2004, 15–20).

Gansova definicija kulture zajema prakse, blago in ideje, na splošno razdeljene na umetnost (literaturo, glasbo, arhitekturo, modo ter druge izdelke vseh tiskanih in elektronskih medijev). Obširna definicija zajema tudi izobrazbo in estetiko, spiritualno razsvetljenje in ravno tako zabavo. Po njegovem mnenju popularna kultura vključuje tudi druge simbolne elemente, ki so uporabljeni v smislu prostega časa, kot primer navede oblačenje in avtomobilizem. Med drugim pravi, da je večina teh stvari danes obravnavana v smislu potreb in da so njihove forme, stili in materiali prav tako pomemben del te popularne kulture (Gans 1999, 5).

Pri opredeljevanju kulture je potrebno omeniti tudi Williamsa, ki pravi, da je kultura razdeljena na tri področja, in sicer

- kot splošni razvoj intelektualnega, duhovnega in estetskega razvoja.
- kot način življenja (ljudi, obdobja in skupine),
- kot delo, praksa intelektualne in umetniške dejavnosti (Shuker 2001, 5).

2.2 Popularna glasba

Prav tako kot popularna kultura je tudi popularna glasba ena od tem, ki jo raziskujejo mnogi avtorji in podajajo različne definicije na področju družboslovja.

Za popularno glasbo lahko rečemo in jo razumemo kot del popularne kulture. Prisotna je povsod. Velikokrat je njen vpliv spregledan in pozabljen (Stanković 2010/2011).

Glasba nas asociira na zabavo, sprostitev, zvezdnitvo, množične medije, glasbene zvrsti (pop, rock, hip-hop) itd. Glasba, pa naj bo klasična, narodno zabavna ali popularna, vsakemu od nas predstavlja nekaj drugega. Za nekatere je lahko samo zabava oziroma »žur«, za druge vir preživetja, za tretje pa sprostitev. Posameznikova predstava o glasbi je močno diferencirana, saj ni moč najti ene same enotne definicije. Vsak avtor navaja svojo, ki za njega velja kot tista prava.

Vsa popularna glasba sestoji iz glasbenih tradicij, stilov in vplivov. Prav tako je popularna glasba tudi gospodarski oziroma ekonomski proizvod, podpret z ideološkimi pomeni svojih potrošnikov (Shuker 2001, 7). Burnett pravi, da, ko govorimo o popularni glasbi, nujno govorimo o glasbi, ki je komercialno usmerjena (Burnett v Shuker 2001, 6). Gre za povezovanje popularne glasbe in komercializacije, torej potrošnje.

Kot že povedano, je razumevanje popularne glasbe možno z več perspektiv. Kratek povzetek pojma popularne glasbe je v štirih točkah, ki se med seboj prepletajo, naredil Frans Birrer:

- normative definicije: popularna glasba kot neka slabša vrsta, nekaj inferiornega,
- negativne definicije: popularna glasba je glasba, ki ni definirana kot nekaj drugega, kot na primer umetnost ali ljudska glasba,

- sociološke definicije: popularna glasba je povezana oziroma producirana skozi določeno socialno skupino,
- tehnološko-ekonomske definicije: popularna glasba je razširjena skozi množične medije in na masovnem trgu (Birrer v Middleton 1990, 4).

Nobena izmed štirih definicij ni popolna in brez napak. Diplomsko delo se nagiba k sociološki in tehnološko-ekonomski definiciji. Popularna glasba je vedno bila in vedno bo povezana s socialno skupino. Po drugi definiciji pa popularne glasbe ne moremo dojemati brez množičnih medijev, torej masovnega tržišča.

2.1.1 Kritika popularne glasbe

S kritiko popularne glasbe se je, kot eden izmed mnogih teoretikov, ukvarjal tudi filozof, sociolog, predstavnik frankfurtske šole in eden pomembnejših utemeljiteljev sociologije glasbe, Theodor Adorno. Njegova kritika popularne glasbe je izhajala iz opazovanja Tin Pan Alley popa in swinga iz 30 let 20. stoletja. Trdil je, da je glavna značilnost popularne glasbe v njeni standardizaciji. Vsa pravila in formule popularne glasbe naj bi bila posameznikom že znana in slišana. Gre za detajle, ki so poimenovani psevdo-individualni, torej pesem ne sme biti samo in le »domača«, vendar tudi »nova«. Razumeti popularno glasbo oziroma pesem po Adornu, pomeni ubogati ukaze za poslušanje. Vendar je kritika Adorna na popularno glasbo problematična. Problematično je njegovo negativno vrednotenje glasbe, analiza standardizacije v glasbenem ustvarjanju. Njegova analiza je omejena le na harmonijo in strukturo, ne odobrava in ne obravnava pa ritma, interpretacije, barve tona itd. Ravno ta področja glasbe, ki jih Adorno ne upošteva, pa so bile ključne inovacije na področju popularne glasbe po drugi svetovni vojni. V 19. stoletju se je moderna glasba začela vse bolj izogibati shematski formuli. V 20. stoletju pa že prevladujejo druge oblike, imenovane invariantne. Čeprav je standardizacija popularne glasbe še vedno značilna za celotno Evropo, Bližnji vzhod, Azijo in Afriko (Tomc 1994, 124–125).

3 MNOŽIČNI MEDIJI

V vsakem trenutku življenja živa bitja med seboj komunicirajo in si izmenjujejo informacije. Za slednje se uporabljajo določena sredstva in nekatera izmed njih so imenovana mediji. Mediji posredujejo informativne, zabavne in oglaševalske vsebine (Darras 6–7, 1998).

Osnova za razumevanje množičnih medijev temelji na sodobnem razvoju znanosti in tehnologij. Komunikacija z množičnimi mediji ni neposredna temveč posredovana in v kratkem času doseže veliko ljudi, omogoča premoščanje prostorskih in časovnih razdalj, saj brez njih ni sodobnih družb (Zajc v Auer 2008, 13).

Množični mediji so radio, televizija, tisk, internet itn. Imajo velik vpliv na najrazličnejša področja našega življenja. Na eni strani so ogledalo resničnosti sveta, v katerem živimo, na drugi strani pa to resničnost ustvarjajo. Niso samo nosilci informacij in sredstva vzgoje, ampak tudi sredstva za zabavo (Auer 2008, 13).

Goebbels (v Briggs in Burke 2005, 213) je že leta 1933 poudaril, da bo radio za 20. stoletje isto, kar je bil tisk za devetnajsto. V nobenem časovnem obdobju nov medij ni spodrinil starega. Stari in novi mediji so koeksistirali. Tako na primer televizija ni spodrinila radia, ki so ga nekateri že odpisovali kot »parni radio«. Primer tiska kaže, da še vedno obstaja, v nekaterih pogledih je celo okrepil svojo vlogo. Tehnološki napredek je pridobival na hitrosti, to pa je bil izziv za že stare obstoječe tehnologije. Treba je bilo predvsem na novo pretehtati njihov institucionalni okvir (Briggs in Burke 2005, 258).

4 RADIO

»Radio ni reven sorodnik televizije, ohranil je poseben medijski status, ki z leti ne izgublja privlačnosti« (Pirc 2005, 14).

Danes radio predstavlja medij, ki nas spremlja že skorajda na vsakem našem koraku. Prisoten je doma, v avtu, službi, med nakupovanjem v velikih trgovskih centrih, na kavi s prijatelji itn. Vedno igra nekje v »ozadju«.

Radio nam je pomemben zaradi več dejavnikov in vplivov. Vloga in pomen radia sta se spremenila skozi stoletja. Vendar je kljub vdoru mnogih drugih medijev, kot je na primer internet, radio še vedno tisti, ki nam v dolgih zimskih dneh krajša popoldne, dolgo vožnjo na nek drug konec Slovenije, skozi radijske valove nam odmevajo nove pesmi.

4.1 Kratka zgodovina slovenskega radia

Zgodovina slovenskega radia sega v začetke 20. stoletja. Na slovenskih tleh so se pričeli poskusi brezžičnega oddajanja in sprejemanja. Za »očeta« slovenskega radia imamo Marija Osano.¹ Osana je 8. marca 1925 izdelal postajo, ki je začela oddajati v Ljubljani. Slišana je bila najprej na Bledu, kasneje še drugje.

Določene naloge radia so bile naslednje. In sicer, poleg sprejetega pravilnika tudi širjenje dnevnik novic ter posredovanje vremenskih, borznih, gospodarskih in industrijskih poročil. Program radia je nujno obsegal 150 minut predvajanja dnevno. Od tega je bilo najmanj 60 minut prvovrstne glasbe in petja (Brojan 1999, 22).

1. september 1928 je bil za slovensko radiotelefonijo vsekakor pomemben, saj se je pričelo poskusno radijsko oddajanje. Tako sta bila na sporedu odprtje ljubljanskega velesejma in koncert godbe. Z govori so radijski program zapolnili razni govorci, med njimi tudi Fran Saleški Finžgar ter Oton Župančič (Brojan 1999, 27).

Slovesno in uradno oddajanje Radia Ljubljana se je začelo 28. oktobra 1928. Program je bil v začetku namenjen predvsem izobraževanju, šele s časoma se je prilagodil zahtevam poslušalcev. Tako je v 30 letih 20. stoletja na Radiu Ljubljana nastala samostojna radijska igralska skupina. Glasbeni program je bil sestavljen iz slovenske ljudske glasbe ter tudi iz sodobnejših slovenskih glasbenih del. Najpomembnejša sta bila za glasbeni program radijski orkester in komorni zbor (Pirc 2005, 40).

¹ Elektrotehnik, redni in izredni profesor, dekan na Ljubljanski tehniški fakulteti. Bil je začetnik izobraževalnega in raziskovalnega dela na področju telekomunikacij na Slovenskem (Slovenski biografski leksikon).

Radio Ljubljana je bil za časa svojega delovanja vseskozi tarča napadanja, predvsem liberalcev. Tako je leta 1933 radijska postaja pripadala državi. Tri leta kasneje, 1936, je spet pripadla Prosvetni zvezi, ki je v ta namen zakupila prostore v Ljubljani in tako je Radio Ljubljana dobil novo domovanje (Pirc 2005, 41). Z letom 1941 so se zastavljeni cilji Radia Ljubljana zrušili, saj se je pričela druga svetovna vojna. Takrat so vse radijske postaje zasedli okupatorji. Delovanje radia je bilo na eni strani nadzorovano in omejeno, po drugi strani pa se je okrepila narodna zavest. 17. novembra 1941 je v okupirani Ljubljani prvič s svojim oddajanjem pričel radio Kričač oziroma ilegalna radijska postaja Osvobodilne fronte (Brojan 1999, 87). Delovanje radia Kričač se je končalo aprila 1942. Vseeno pa je bilo njegovo oddajanje pomembno, predvsem s stališča propagandnih sporočil, novic iz bojišč itn. Dve leti po končanem oddajanju Radia Kričač je poleti leta 1944 svoj radijski program začel oddajati Radio Osvobodilna fronta (ROF). Znak kukavice, po katerem je bil prepoznaven že pred tem Radio Ljubljana, je za svojega vzel tudi ROF. Predvajali so tako informativne vsebine kot tudi glasbo in razvedrilni program. 9. maj 1945 je prelomnica v zgodovini radia, saj je aktivistka Vida Lasič po radiu sporočila: » Govori radio Svobodna Ljubljana! Ljubljana je osvobodjena!« Radio Ljubljana je po vojni deloval bolj svobodno. Glasba in govor sta bila bolj sproščena. Tudi na ostalih področjih je vse delovalo bolj sproščeno. Na novo so se oblikovale informativne in literarne oddaje ter radijske igre – Veseli večeri. Kar 70 % programa je zavzemala glasba. Imeli so sicer nekaj polemik glede predvajanja jazza, saj so bili nekateri mnenja, da jazz ne vpliva dobro na mlade. Bile so novice na področju izobraževanja radijskega kadra, področju organizacije, načinih vodenja in pristojnosti. Pod okriljem Radia Ljubljana so tudi v drugih slovenskih krajih nastajale radijske postaje. Na primer Radio jugoslovanske cone Trst, kasneje preimenovan v Radio Koper (Pirc 2005, 42–43).

Leto 1991, prelomno tako za državo Slovenija kot tudi za radio. Z osamosvojitvijo Slovenije se je Radio Ljubljana preimenoval v Radio Slovenija. Radio Slovenija s tremi nacionalnimi programi in dvema regionalnima RTV centroma, Radio Koper ter Radio Maribor. Radio Koper s programom v italijanščini, Radio Maribor s programom za tujce oziroma tudi v madžarskem jeziku (Pirc 2005, 43).

4.2 Vpliv radia na slovensko popularno glasbo

Radio na slovenskem je vsekakor bil novost. Dober primer radia na slovensko popularno glasbo je primer *Slovenske popevke*.

»Enkrat še zapoj, mandolina pesem nežno ...« je le nekaj verzov iz legendarne pesmi Mandolina, Staneta Mancinija in Beti Jurkovič, ki je leta 1962 na Bledu prvič zmagala.

Radio je festival organiziral, snemal in prenašal v živo. Privabil je velik krog poslušalcev. V ospredje je torej stopil kot pomemben medij in omogočil vsakemu poslušalcu spremljanje slovenske (popularne) glasbe v živo.

V današnjem času lahko spremljamo modernejši glasbeni stil popevk, drugačen način in sistem festivala. Kar je tudi razumljivo. Sicer lahko potegnemo nekaj vzporednic, izvaja se torej slovenska glasba slovenskih izvajalcev, vendar je to le malenkost. Več kot zgolj ime festivala Slovenske popevke ne najdemo drugih večjih vzporednic. Časi se spreminjajo in ravno tako glasba. Zimzelene popevke ostajajo, prihajajo pa nove komercialne pesmi, ki jih na žalost kaj kmalu pozabimo. Festival ostaja eden izmed odmevnih glasbenih dogodkov v Sloveniji, vendar pa nam melodije skladb ne odmevajo več dolgo v ušesih, ravno tako ne na radiu. Sam radio nima več velikega vpliva na slovensko popularno glasbo, vsaj ne v primeru Slovenske popevke, saj je v ospredje stopil drug medij, televizija (Štamcar in Pirc 2005).

4.3 Funkcije radia

V nadaljevanju bom na kratko izpostavila najpomembnejše funkcije radia, ki so usmerjene k:

- predvajanju glasbe v programu,
- glasbenikom in glasbenim delavcem: radio je mecen, ki priskrbi tako pomembne glasbenike, radio je komponist, glasbeni vzgojitelj, interpret, je muzikolog, poklicni organizator, realizator programov in ne nazadnje tonski mojster,
- glasbi in družbi (Pirc 2005, 98).

Radio je prinesel glasbo množicam. To pomeni, da so se funkcije radia povečale. Glasba je eno največjih izraznih sredstev in časovno zaseda velik del radijskega programa. Zato je torej prva izmed funkcij radia predvajanje glasbe v programu. Govorimo o povezanosti glasbe in družbe oziroma družbenih okoliščin. Dogajajo se spremembe na strani poslušalca. Razmerje človek–glasba, radio–poslušalec se je z radijskim sprejemnikom spremenilo. Poslušalec si je pridobil pravico in možnost, da lahko vsak trenutek poišče in posluša glasbo, ki mu ustreza, nato pa potem sam tudi prekine glasbeno doživetje (Pirc 2005, 98–100).

5 PREDSTAVITVE RADIA: VAL 202 in RADIO 94

Val 202 je 24-urni program Radia Slovenije. Razlogi za izbor tega so, da je v Sloveniji najbolj poslušan nacionalni radio, prejemnik vrste nagrad, z razdelano glasbeno politiko itn.

Za izbor komercialnega radia sem imela večjo izbiro, vendar sem se odločila za Radio 94, ki je najbolj poslušan radio v Notranjsko-kraški regiji. Drži, da je radio manjši ter ima manj glasbenega programa v primerjavi z nacionalnim, vendar je še vedno dovolj kompatibilen za raziskovanje in primerjavo.

5.1 VAL 202

Je del javnega zavoda RTV Slovenija in je delno financiran s strani države. Oddajanje Vala 202 sega v leto 1972, njegovo ime pa se imenuje po valovni dolžini 202 metra, ker je oddajal iz Ljubljanskega gradu.

Pri svojem delovanju morajo na Valu 202 upoštevati drugačne kriterije kot komercialni radii. Zaradi finančne podpore države pri oblikovanju programa niso veliko odvisni od poslušnosti in »ratingov« (Vovk, 2011, 40). Program Vala 202 je zelo razgiban, vključuje informativne oddaje, kot so poročila, šport oz. prenose športnih tekem v živo, pogovorne oddaje na različne teme, glasbene oddaje itd.

Radio se ponaša z veliko nagradami. Leta 2003 je Val 202 prejel viktorja za najboljšo radijsko postajo. Najbolj znan voditelj radia Andrej Karoli je istega leta prejel nagrado za najboljšo radijsko osebnost, nagrada se je ponovila leta 2009. Leto kasneje pa je Val 202 prejel viktorja za posebne dosežke.

Glasbenih oddaj na Valu 202 je veliko (14). V nadaljevanju bom na kratko opisala samo nekatere:

- Express: oddaja, ki jo za poslušalce Vala 202 pripravlja glasbena urednica Aida Kurtović in jih seznanja z novimi skladbami domačih in tujih izvajalcev. Glasbena oddaja, za katero avtorica pravi, da ni žanrsko opredeljena.
- Izštekanjani: radijska oddaja z Juretom Longyko, ki ima bogato zgodovino. Na Valu 202 nas spremlja že od leta 1998, da ne omenjam nagrad, izdanih cd-jev itd. Oddaja, ki na poseben način predstavlja novosti na glasbeni sceni.
- Na sceni: glasbena oddaja, ki jo pripravlja Jernej Vene. Že samo ime oddaje nam pove veliko, torej novosti na glasbeni sceni. Glasbena oddaja, ki daje možnost slovenski glasbenikom, da se predstavijo s svojimi novimi izdelki, ploščo. Potekajo pogovori v živo, ne samo med radijskim voditeljem in gostom, temveč lahko sodelujejo tudi poslušalci preko telefona ali elektronske pošte.
- Na piedestal: glasbena oddaja z Jolando Fele. Malo drugačna oddaja, saj imajo možnost vsi glasbeniki, poustvarjalci itd. Dobra možnost oziroma priložnost tudi za neuveljavljene glasbenike. Gre za glasbeno oddajo, kjer predstavljajo, promovirajo glasbene koncerte in festivale.
- Popevka tedna: oddaja, kjer med tremi slovenskimi in tremi tujimi popevkami poslušalci izberejo eno domačo in eno tujo popevko tedna. Ti dve skladbi se nato vrtita cel teden ob določenem terminu.

(Val 202, 25. maj 2013)

5.2 RADIO 94

Radio 94 je komercialni radio, ki ima sedež v Postojni. Oddajanje Radia 94 sega v leto 1994. Poslušalci jih lahko poslušajo 24 ur na dan, saj se tudi njihov slogan glasi »Od jutra do večera vam ne damo mira.« Pravijo, da je radio zasnovan kot sproščen radijski program. Spremljajo tako dogajanja po svetu kot širni Sloveniji. Veliko pozornosti

posvečajo predvsem regijskim dogodkom. Predvajajo veliko glasbe, v programu jo je namreč vsaj 60 %.

Glasbenih oddaj, ki se predvajajo na Radiu 94, je v primerjavi z Valom 202 manj in so v nadaljevanju na kratko opisane.

- Glasba, oddaja z glasbenim gostom: vsak teden v studiu gostijo novega slovenskega izvajalca/skupino, ki predstavi svež izdelek, naj bo to album ali samo nova skladba prihajajočega albuma. Na sporedu je vsak četrtek z radijskim voditeljem Edom Klemencem.
- Izbor popevke tedna: vsak četrtek lahko poslušalci Radia 94 izbirajo svojo popevko tedna. Na razpolago imajo tri domače in tri tuje predloge.
- Ta večer vrtimo: glasbena oddaja, ki je na sporedu vsak torek. Vsak teden sproti pa voditelji pripravijo tematiko, o kateri se razpravlja.

(Radio 94, 25. maj 2013)

6 ZAKONSKE DOLOČITVE

Predmet Zakona o medijih (ZMed) obsega pravice, obveznosti in odgovornosti pravnih, fizičnih oseb in javni interes Republike Slovenije na področju medijev (Zakon o medijih, uradno prečiščeno besedilo [ZMed-UPB1], 2006).

V nadaljevanju obravnavam spremembe Zakona o medijih iz let 2001 in 2006. Predvsem me zanima 86. člen tega zakona.

Zakon o medijih iz leta 2001 v 86. členu tako prvič določa kvote, ki morajo obsegati 10 odstotkov slovenske glasbe, in sicer v 24 urah radijskega programa (Zakon o medijih [ZMed], 2001).

Po štirih letih veljavnosti zakona se je izkazalo, da slovenski glasbeniki še vedno niso zadovoljni s kvotami, določenimi v zakonu. Tako so na pobudo Igorja Misdarisa (pevca skupine Šukar) in Janeza Križaja leta 2005 pripravili predlog o spremembi Zakona o medijih. Predlog spremembe zakona se je nanašal predvsem na odstotek obveznega dela slovenske glasbene produkcije v programih medijev. Povečanje kvot minimalnega

predvajanja slovenske glasbe iz sedanjih 10 odstotkov na 30 odstotkov. Gre predvsem za spremembo 86. člena tega zakona (Cerar 2005). Zakon o medijih (2006) oziroma 86. člen tega zakona se glasi: najmanj 20 odstotkov vse dnevno predvajane glasbe vseh radijskih in televizijskih programov mora zajemati slovenska glasba oziroma glasba slovenskih ustvarjalcev ter poustvarjalcev. Najmanj 40 odstotkov slovenske glasbe, ko gre za vsak posamezni program Radiotelevizije Slovenija. Najmanj 25 odstotkov dnevno predvajane glasbe, ko gre za radijske in televizijske programe posebnega pomena (Zakon o medijih, uradno prečiščeno besedilo [ZMed-UPB1], 2006).

Pojasnitev Ministrstva za kulturo pri spremembi zakona oziroma kvot:

Ministrstvo za kulturo je omenjeno rešitev uvrstilo v izhodišča za oblikovanje osnutka novele ZMed predvsem zaradi dolgoletnega opozarjanja slovenskih glasbenih ustvarjalcev; ti v javnosti že dolgo poudarjajo težave, s katerimi se spoprijemajo pri svojem delu. Deleži slovenske glasbe na komercialnih radijskih postajah pogosto komaj dosegajo ali pa le malenkostno presegajo sedanjo zakonsko obvezno mejo 10 odstotkov oddajnega časa, kolikor ga je namenjenega slovenski glasbi. Namesto programske raznolikosti in široke predstavitve vseh glasbenih zvrsti domače glasbe v okviru teh odstotkov poslušamo ponavljanje istih glasbenih uspešnic, namenjenih najširšemu krogu poslušalcev. Po zatrjevanju Sindikata glasbenikov Slovenije sta se tudi zaradi tega slovenska glasbena ustvarjalnost in diskografija znašli v resni krizi – tako vsebinski kot materialni (Cerar 2005).

Mednarodne primerjave in podatki pravijo, da je Slovenija po svoji majhnosti med državami in glasbenim trgom najslabše poskrbela za svojo glasbeno ustvarjalnost. Druge evropske države z močnejšim in veliko večjim glasbenim trgom pa zakonskih kvot ne potrebujejo. Na drugi strani pa so države, ki imajo ravno tako velik in močen glasbeni trg, a potrebujejo zakonsko zahtevane minimalne deleže nacionalne glasbe. Ena izmed teh držav je tudi Francija (Cerar 2005).

6.1 PRIMER PREDVAJANJA GLASBE IZ TUJINE – FRANCIJA

Francija je država, ki s svojo zgodovino, kulturo in filozofijo še danes močno vpliva na svet. Z dobrimi 64 milijoni prebivalcev ima močno razvito glasbeno industrijo. Sicer pa se glasbeni okus Francozov razlikuje od ostalih in je na nek način težko razumljiv. Ljudje po svetu so navajeni preproste ameriške pop kulture in ne razumejo francoskega okusa za glasbo, knjige, gledališče ter ostale kulturne razvade (Purnat).

Francija je edini primer iz tujine, kjer visoke kvote predvajanja glasbe funkcionirajo.

V Franciji so kvote za domačo glasbo uvedli leta 1996 in jih določili pri 40 odstotkih, pri čemer je morala 20 odstotkov zasedati nova francoska glasba. Šlo je za povsem protekcionistični ukrep, ki naj bi zaščitil francosko kulturo pred vdorom angloameriškega popa. Leta 2000 so zakon nekoliko spremenili in kvote določili glede na profil radijske postaje. Tako morajo danes radijske postaje za odrasle vrteti 60 odstotkov francoske glasbe in 10 odstotkov nove francoske glasbe, radijske postaje za mlade pa 35 odstotkov francoske glasbe in 25 odstotkov novih skladb. Čeprav so se radijske postaje sprva upirale kvotam, predvsem ker so menile, da ne nastaja dovolj nove francoske glasbe, ki bi zadovoljila kvote in kvalitetne standarde, je statistika pokazala, da so v prvih štirih letih veljavnosti zakona dosegale 38 odstotkov, torej le dva odstotka pod predpisano kvoto. Zato pa se je izjemno dobro odzvala francoska glasbena industrija: založbe so potrojile investicije v nove talente, prodaja francoske glasbe pa se je z 49 odstotkov leta 1995 dvignila na zavidljivih 60 odstotkov leta 2002 (2,3 milijona več singlov in 1,8 milijona več albumov). Corinne Micaelli, predstavnica Francoskega glasbenega biroja, pravi, da so kvote zelo pripomogle k večjim vlaganjem v francosko glasbo, saj so založbe videle, da imajo na radijskih postajah zagotovljeno programsko nišo za nove, mlade avtorje, radijske postaje pa so svojo priložnost poiskale v glasbenih nišah mimo popularne glasbe. Še najbolj tipičen primer je radijska postaja Skyrock, usmerjena predvsem v mladinsko glasbo, ki se je, da bi zadovoljila precej visoke kvote, usmerila v francoski hiphop, njena poslušanost pa se je dvignila za nekajkrat. Francoski trg hiphopa je danes drugi največji za ZDA. Po drugi strani pa so imeli velike težave s kvotami francoski glasbeniki, ki so peli v angleškem jeziku. Francoski alternativci Cocoon so na primer svoj prvi album "My Friend All Died in a Plane Crash" v Franciji prodali v 150.000 primerkih, pa so za preboj na radijske valove – ker sodijo v kvoto tuje glasbe – potrebovali več kot eno leto. Zato so poiskali luknjo in se uveljavili predvsem prek spleta in z nastopi v živo. Še bolj zanimivi so podatki o uvrstitvah domačih avtorjev na lestvico najbolj popularnih skladb. Medtem ko na radijskih postajah po zadnjih podatkih dosegajo domače skladbe že 60-odstotni

delež, je na lestvici med prvimi desetimi le 5,5 odstotka domačih avtorjev. Čas, ki jim ga nameni radijski medij, torej ni nujno povezan z njihovo dejansko priljubljenostjo (Caharijas 2010).

Primer Francije je dober in zanimiv predvsem iz tega vidika, da je z dvigom kvot vplival na glasbene založbe ter s tem posledično na njihovo povečano vlaganje v nove talente. Dvig francoske glasbe na višji, bolj spoštljiv nivo. Zavidljiv podatek je, da se je v sedmih letih prodaja francoske glasbe dvignila iz 49 na 60 odstotkov, torej 2,3 milijona več skladb in 1,8 milijona več albumov. Domača glasba, primer hiphopa, je v Franciji je postala dober posel. Seveda ga je na tako velikem trgu, kot je francoski, lažje izvajati, kot pa bi ga na primer v Sloveniji. Francoski zgled je za Slovence velik zalogaj. V samem začetku v Sloveniji nimamo tako močno razvite glasbene industrije, da o glasbenih založbah ne govorimo. Imamo nekaj glasbenih založb, vendar se te usmerjajo v že popularne glasbenike in mladim ne dajejo možnosti uspeha v glasbi. Z izjemo nekaj »talent šovov«, ki pa so bolj kot ne muhe enodnevnice na slovenski glasbeni sceni. Zamisel sistema kvot v Sloveniji ni napačna, vendar smo še daleč od realizacije.

7 ŠTUDIJE PRIMERA: PREDVAJANJE SLOVENSKE POPULARNE GLASBE

V uvodu teoretičnega dela sem predstavila temelje pojme, ki so ključni za razumevanje diplomskega dela. V empiričnem delu pa bom predstavila intervjuje z glasbenimi uredniki in voditelji na radiu Val 202 in Radiu 94 ter skušala potrditi ali ovreči dano hipotezo.

Intervju na radiu Val 202 sem opravila z glasbeno urednico Aido Kurtović, na Radiu 94 se je na moje povabilo odzval voditelj Edo Klemenc. Izbrala sem si ju kot predstavnika radia. Glasbena urednica, Aida Kurtović, ima za seboj veliko radijskih izkušenj. Izkušnje je nabirala najprej na Radiu Študent, nato na Radiu Koper, na prvem programu Radia Slovenije, sedaj pa sooblikuje glasbeno usmeritev na Valu 202. Edo Klemenc je izkušen glasbeni voditelj, na Radiu 94 pa skrbi tudi za marketing. Oba sogovornika sta se z veseljem odzvala mojemu vabilu na intervju. Ostale intervjuje sem opravila še z glasbenikom, avtorjem mnogih slovenskih uspešnic, kitaristom, članom zasedbe Rock Partyzani, Francijem Zabukovcem. Zabukovec, kot izkušen avtor glasbe, ima stik z

mladimi, še neuveljavljenimi glasbeniki, zato tudi intervju z njim. Intervju sem opravila tudi z novinarjem Dela, Jadranom Vatovcem. Njegove kolumne in ostala dela so zelo raznolika. Piše tako o Daljnem Vzhodu kot o perečih temah doma in ne nazadnje ga zanima tudi svet glasbe. Zadnji intervju sem opravila z glasbenim kritikom Andrejem Predinom. Že kot sin znanega slovenskega avtorja in pevca ima zanimiv vpogled na ta, glasbeni svet. Poleg glasbenega kritika je tudi pisatelj, publicist in fotograf. Zanimal me je torej tudi njihov, drugačen vidik na stanje slovenske popularne glasbe v Sloveniji.

7.2 O RADIU Z AIDO KURTOVIČ IN EDMOM KLEMENCEM

Prvi kratek intervju sem naredila z glasbeno urednico na Valu 202 **Aido Kurtovič**. Sama pravi, da se Val 202 v vseh ozirih trudi podpirati slovensko popularno glasbo. Na Valu 202 pravijo, da imajo specializirane glasbene oddaje, v katerih predstavljajo izključno slovenske izvajalce ter trenutno aktualne glasbene izdelke. Kurtovičeva je voditeljica oddaje Express, katere vsebino sem opisala v prejšnjem poglavju. Glede predvajanja glasbe v oddaji pa pravi, da v repertoar redno uvrščajo slovenske izvajalce, vključujejo pa tudi kratko predstavitev njihovih najnovejših stvaritev. Sama jih nato pospremi z avtorjevo ali izvajalčevo izjavo. Še enkrat poudari, da imajo slovenski glasbeniki/izvajalci na Valu 202 vedno odprta vrata. Seveda, če le ustrezajo po žanrskem programu oziroma glasbi, sicer pa najdejo mesto na prvem ali tretjem programu Radia Slovenije. Kurtovičeva je mnenja, da »sovražnik« slovenske glasbe ne prihaja od zunaj, ampak je tukaj, med nami! Urednica meni, da imajo na Valu 202 slovensko glasbo dobro pokrito tako vsebinsko kot tudi tematsko in žanrsko. Ne vidi potrebe po novih oziroma za širitev programskih in glasbenih shem. Kriteriji, po katerih na Valu 202 uvrščajo glasbo v radijski eter, so naslednji: kakovost, dobro odigrano, odpeto, žanrsko aktualno in sodobno, pomembno je tudi besedilo, torej sporočilnost skladbe. Na podlagi teh kriterijev naj bi poslušalci prepoznali izvajalčevo izvornost. Pravi, da dajejo možnost tudi neafirmirani skupini ali izvajalcu, ki se šele uveljavlja, nima pa možnosti za predstavitev svojih glasbenih del.

Naslednji intervju sem naredila z voditeljem glasbenih oddaj na Radiu 94, **Edom Klemencem**. Sam pravi, da njihov radio definitivno podpira slovensko popularno glasbo. In sicer tako, da vrtijo kvalitetno glasbo v najbolj poslušanih terminih. Sogovornik je mnenja, da bi Zakon o medijih lahko bil boljši, predlog Klemenca je

minimalna kvota 30 % slovenske glasbe na komercialnih oziroma regionalnih radiih. Na Radiu 94 je kar nekaj glasbenih oddaj tudi na temo slovenske glasbe, ki so opisane v prejšnjem poglavju. Voditelj pravi, da novih oddaj ne načrtujejo, prej krčitev. Tudi radio je zajela »recesija«, in sicer tako, da se določene oddaje ukinja. To seveda ni spodbudno in upa, da se bo situacija spremenila. Sicer pa meni, da so oddaje takšnega tipa dobra promocija za slovenske izvajalce in bende. Oddaje glasbenega tipa so dobra odskočna deska tudi še neznanim skupinam in pevcem. Kriteriji, po katerih na radijski program uvrščajo slovensko popularno glasbo, je seveda kvaliteta. Četudi se komadi ponavljajo, je pomembno, da so kvalitetni, dodaja Klemenc. Mladi neuveljavljeni glasbeniki imajo na radiu možnost predstavitve. Koliko se potem vrtijo naprej, je odvisno od kvalitete glasbe, sporočilnosti besedila, ne nazadnje od glasbenega urednika.

7.3 INTERVJU Z GLASBENIKOM (Francijem Zabukovcem)

Sledeči intervju sem naredila z glasbenikom, piscem besedil, kitaristom, avtorjem mnogih slovenskih uspešnic in članom zasedbe Rock Partyzani **Francijem Zabukovcem**.

Zabukovec iz svojega glasbenega vidika generalno meni, da se slovenska popularna glasba na radiih ne predvaja dovolj. Vedno je mnenja, da je te glasbe lahko še precej več. Radio, kot podpornik slovenske glasbe, se po sogovornikovem mnenju deli na dva pola. Na enem polu so tisti, ki glasno in močno podpirajo slovensko glasbo, na drugem polu pa ravno obratno, torej dajejo slovensko glasbo na stran in jo predvajajo zato, ker jo enostavno morajo. Izpostavi še en problem. In sicer, da nekateri podpirajo neznane, mlade bende, s tem pa pozabljajo na že obstoječi del slovenskih glasbenikov, ki nujno potrebujejo medij, kot je radio, za svoj obstoj in nadaljnje delovanje. Zabukovec pravi, da bi te sile morali razporediti. Za Radio 94 je sogovornik prepričan (saj je nazadnje pri njih predstavljal svoj zadnji projekt), da vrti veliko slovenske popularne glasbe, vključno z neznanim, mladimi glasbeniki. Do Vala 202 pa je bolj kritičen. Pravi, da bi Val 202, ki ni komercialna radijska postaja, lahko bolj podpiral slovensko popularno glasbo, dal bolj objektivno vpogled na slovenski glasbeni svet, kaj se dogaja novega in zanimivega na sceni – četudi to ni vsakemu na radiu všeč, saj imajo to možnost. O vprašanju kvot Zabukovec meni, da jih enostavno potrebujemo. Predvsem zato, ker nismo zadosti zavedni oziroma osveščeni o slovenski glasbi. Ne zavedamo se, da je to naša kultura in da narod brez kulture in glasbe ne obstaja, torej ni narod. Zabukovec je

prepričan, da so slovenske kvote prenizke. Poudari, da se moramo zavedati, da slovensko glasbo poslušamo tu, v Sloveniji. Kakršen je odnos države do kulture, takšen je odnos državljanov do nje. Vstaja glasbenikov se je po Zabukovčevem mnenju pri nas zgodila predvsem iz enega razloga. Ta razlog vidi v tem, da Slovenci kot narod nismo poenoteni. Izpostavi primer Francozov, za katere meni, da so blazno agresivni in močno podpirajo svojo glasbo ter tako spoštujejo kulturo. Ureditve kvot v Franciji tudi sama že navajam v diplomskem delu. Zabukovec še doda, da bi bile takšne »francoske« kvote za Slovenijo super. Vendar poudari, da je pri tem treba upoštevati francosko zavednost.

7.4 INTERVJU Z NOVINARJEM (Jadranom Vatovcem)

Intervju sem izvedla z novinarjem **Jadranom Vatovcem**, saj me zanima tudi novinarsko mnenje na temo diplomske naloge. Vatovec, sicer bolj po spominu, ocenjuje, da se slovenska glasba na radiih ne predvaja toliko, kolikor bi se lahko. Ali je radio podpornik slovenske popularne glasbe in s tem posledično glasbenikov, pevcev itd., pravi:

Vsake oči imajo nedvomno svojega malarja in vsaka ušesa najbrž slišijo isto »melodijo« na drugačen način. Sicer sploh ne dvomim, da so nekateri glasbeni uredniki in lastniki radijev s tako rekoč »metrom v roki« pripravljene dokazati, da dosledno upoštevajo zakon. Vendar pa slovenskih glasbenikov, avtorjev in pevcev ni mogoče podpirati s skrivanjem za odstotki, pri čemer gre žal velikokrat le za opravičevanje slabosti posameznih radijskih programov.

Za Radio 94 sogovornik pravi, da ga poslušajo samo, kadar se vozi iz Ljubljane na Primorsko. In tisti čas, ko ga poslušajo, na radiu slišijo veliko slovenske popularne glasbe. Pravi, da mu je Radio 94 celo ljubši od Vala 202. Za sledečega je mnenja, da je nekako arhaičen, preživet, okostenel in tudi zaradi duhamornih pogovornih oddaj preveč nezanimiv. Vatovec je mnenja, da so že klasični mediji ogroženi, kaj potem šele slovenska popularna glasba oziroma slovenska avtorska glasba. Še toliko težje je mladim, neprepoznavnim glasbenim ustvarjalcem. Pri vzrokih, da se slovenska glasba ne ceni in ne predvaja več, meni, da Slovenci nismo dosti zavedni. To, da se za slovenske odstotke namenja nočni čas, je samo po sebi več kot pomenljivo. In skrb vzbujajoče, še dodaja Vatovec. O vstaji glasbenikov, sogovornik ne ve prav veliko. Je pa mnenja, da se vsekakor ni zgodila brez razloga. Ob poznavanju zakonodaje

predvajanja glasbe v drugih državah (primer Francije) Vatovec meni, da tudi v francoski rešitvi tiči past.

Lahko zadržimo prihajajoče spremembe z določanjem kvot za radije za mlade, toda, smola, ti mladi se bodo sicer res postopoma starali, vendar bodo, statistično gledano, živeli dlje kot starejši poslušalci. In kaj bomo storili čez 10 let, če bomo ugotovili, da mladi glasbe skoraj ne poslušajo več na radiu? Poiskali nov poskus? In kaj medtem večinoma pojejo nadarjeni Slovenci v oddajah, kot je Slovenija ima talent?

7.5 INTERVJU Z GLASBENIM KRITIKOM (Andrejem Predinom)

Na intervju mi je odgovarjal glasbeni kritik **Andrej Predin**.

Sam pravi, da načeloma zagovarja stališče, da se slovenska popularna glasba na radiih ne predvaja dovolj. Sicer pa je kriterij ocenjevanja po popularnosti problematičen, saj je predvajanje tisto, ki dviguje popularnost. Je prepričan, da so v prvi vrsti glasbeniki, avtorji in izvajalci tisti, ki so podporniki radijskih postaj, vendar za svoj doprinos ne dobijo ustreznega kosa kolača. Radio je podpornik že s tem, ko predvaja določeno skladbo. Ampak imajo, po mnenju Predina, le redki dejansko korist od predvajanj, saj večina ne preseže kritičnega praga, ki bi jim prinašal finančno korist ali jim povečal možnosti koncertiranja. Za Radio 94 si Predin ne upa podati mnenja, saj ga ne posluša dovolj, da bi lahko podal komentar. Občasno pa posluša Val 202 in podpira njegovo uredniško politiko. Meni, da je Val 202 kot nacionalni radio podpornik širokega spektra slovenske glasbe. Široki spekter slovenske glasbe, ki vključuje tudi mlade glasbenike. Zakon o medijih in 86. člen tega zakona, torej kvote, so po Predinovem mnenju v prvi vrsti nezaupnica glasbenikom in jim tako nasprotuje. Predin vidi vzroke, da se slovenska popularna glasba ne predvaja toliko, kolikor bi se lahko, v nizki kulturni zavesti, tudi poslušalcev. Tako imenovano vstajo glasbenikov je Predin podprl in jo dobro pozna. Žal mu je, da je izvodenela. Danes so slovenski glasbeniki v zelo nezavidljivi situaciji, le vprašanje časa je, kdaj se bo vstaja ponovila. Zagotovo bo upravičena. Predin omenjeno situacijo s kvotami v Franciji pozna, vendar meni, da je francoski primer za Slovenijo neprenosljiv.

Njihov zakon je predvsem varovalka, koliko mi je znano, se doslej še niso spopadali z odrinjenostjo domačih glasbenikov, ki bi bila primerljiva z našimi. Že prej sem

omenil, da bi morali pri nas predvsem razbiti monopol na področju komercialnih radijev. V naslednjem koraku pa bi bilo gotovo koristno, če bi se komercialne radijske postaje programsko opredelile. Ocenjujem, da je Slovenija tako majhna, da potrebuje varovala, ki bi najprej zagotavljala osnovni obstoj domačih avtorjev, dolgoročno pa jim omogočala okolje, v katerem bi lahko napredovali, uspeli in bili deležni spoštovanja, ki si ga zaslužijo.

8 KONČNE UGOTOVITVE

Povsem očitno je, da sta na področju predvajanja slovenske popularne glasbe izoblikovana dva pola. Na eni strani t. i. zagovorniki, da je slovenske popularne glasbe v radijskem etru dovolj, ter na drugi strani t. i. kritiki, ki so mnenja, da je slovenske popularne glasbe lahko še precej več in da je na tem področju mogoče storiti še veliko. Dati možnost tudi mladim, javnosti neznanim glasbenim skupinam.

Dejstvo je, da glasbena urednica Vala 202 zagovarja svoje stališče in radio, enako velja za voditelja Radia 94, kar je seveda logično in razumljivo. Oba sta mnenja, da radio, na katerem delujeta, kolikor se le da podpira slovensko popularno glasbo. Naj bo to skozi glasbene oddaje, predvajanje glasbe v vseh terminih, kritičen izbor itd. Ocenjujem, da je Kurtovičeva nekoliko kritična do komercialnih radijev. Obratno pa je Klemenc kritičen do nacionalnega radia. Kurtovičeva izpostavi problem v tem, da je »sovražnik« slovenske glasbe tu med nami in naj ga ne iščemo zunaj. Klemenc pa trdi, da so oni, kot majhen radio, omejeni na regijo ter nimajo moči vplivati na to, kaj je popularno v glasbi in kaj ne. Medtem, ko je Val 202 z vso svojo močjo tega zmožen in mogoče celo primoran. Ne na Valu 202 ne na Radiu 94 ne načrtujejo novih oddaj na temo slovenske popularne glasbe. Kurtovičeva meni, da jih imajo dovolj oziroma ne vidi potrebe po širitvi. Ravno tako je mnenja, da imajo mladi še neuveljavljeni glasbeniki na radiu dovolj možnosti predstavitve svojih glasbenih del. Klemenc pa obratno. Meni, da bi morali povečati obseg takih oddaj. Obstaja pa drugačen problem, in sicer finančni. Je mnenja, da imajo javnosti neznan bendi in pevci ravno toliko možnosti predstavitve glasbenih del kot že tisti popularni pevci in skupine.

Drugi pol, v mojem primeru so v tem t. i. drugem polu glasbenik Zabukovec, novinar Vatovec in glasbeni kritik Predin, meni, da se slovenska popularna glasba na radiu ne predvaja dovolj. Predvaja se glasba, ki je trenutno popularna, torej le tistih nekaj že

uveljavljenih glasbenikov in skupin. Ostali, neznani in mladi pevci/skupine, pa nimajo dovolj priložnosti za predstavitev na radiih. Skupno vsem trem je, da izpostavijo problem naroda, v smislu, da smo Slovenci premalo zavedni in se ne zavedamo svoje kulture ter posledično tudi glasbe. Problem se pojavlja v nizki kulturni zavesti samih poslušalcev radia. Seveda pa se ta problem ne pojavlja samo pri nas, temveč je globalni problem. Primer Francije, ki ga navajam v intervjuju, se sogovornikom zdi dober, vendar ostaja dejstvo, da Slovenija ni Francija. Francoska zavednost ni primerljiva s slovensko. Slovenska »vstaja« glasbenikov je dober izraz, da je stanje na slovenski glasbeni sceni nezadovoljivo. Vsi intervjuvanci so mnenja, da je bila dobra. Je kazalec k napredku, vendar je žalostno, da se je prah polegel. Pri prepoznavnosti radiev je Zabukovec zelo dosleden pri obeh. Vatovec prizna, da radio posluša občasno, po občutku in slišanjem pa mu je ljubši Radio 94. Predin je pri prepoznavnosti radia na valovni dolžini Vala 202 in svoj pozitiven komentar poda glede na to. Po opravljenih intervjujih sem dobila vtis, da se strinjajo z mojo hipotezo diplomske naloge, da se slovenska popularna glasba ne predvaja dovolj in da mladi glasbeniki nimajo dovolj prostora na že tako nasičenem glasbenem trgu. Kaj je mogoče storiti, da bi bilo predvajanje večje, dobim nekaj predlogov. V prvi vrsti bi morali Zakon o medijih preoblikovati. Če že moramo določati kvote v odstotkih predvajanja, bi potem takem lahko določili tudi ure predvajanja slovenske glasbe. Slovensko glasbo bi lahko vrteli med najbolj poslušanimi radijskimi oddajami, navsezadnje tudi med raznimi nagradnimi igrami. To trenutno ostajajo predlogi, ki pa so v prihodnosti vsekakor dobrodošli in uresničljivi.

9 ZAKLJUČEK

Izbor teme diplomskega dela je nastal na podlagi lastne »vpletenosti« v svet glasbe. Ta veja kulture me že od malega navdušuje in spremlja, zato še toliko težje sprejemam dejstvo, da je poleg majhnega glasbenega trga v Sloveniji problem še v tem, da se ne moreš dokazati v takšni meri, kot bi hotel. To se je potrdilo tudi skozi pogovore, ki sem jih vključila v svoje raziskovalno delo.

Danes slovenska popularna glasba nastaja kot »gobe po dežju«. Čeprav je trg majhen, pa je toliko radijskih postaj, ki so nasičene z glasbo, predvsem glasbo tujih izvajalcev. Močno je čutiti vpliv velikih svetovnih korporacij in globalizacije. Slovenski glasbeniki, ustvarjalci in poustvarjalci so postavljeni v kot. Mladim, še neuveljavljenim glasbenikom, je v radijskem etru namenjeno premalo časa. Tako na nacionalnem in komercialnem radiu ni veliko oddaj, posvečenih mladim ustvarjalcem popularne glasbe. Še več, oddaj na temo slovenska glasba je čedalje manj, namesto da bi nastajale nove in še bolj razgibane oddaje. Še vedno se na radiu raje zavrti skladba uveljavljenega popularnega slovenskega glasbenika kot pa mladega, nepoznanega benda oziroma pevca/pevke. Vprašam se, zakaj je tako? Razumljivo je, da se gre radiem za poslušanost in raje zavrtijo tuje hite oziroma popularno skladbo, na primer Vlada Kreslina. Torej razlog, da poslušalci ne zamenjajo radijske postaje. Vendar je na drugi strani žalostno, da mladim sploh ne dajo možnosti oziroma jim odvzamejo možnost, da bi jih zavrteli v tistih najbolj poslušanih terminih. Ti so v dopoldanskih in popoldanskih urah. Ponoči, ko pa se predvaja skladba neznanega benda in ko redko kdo posluša radio, se tako skladba zavrti v prazno, če se lahko tako izrazim. V avtu preživim veliko časa in ko se vozim proti domu iz kakšnega nastopa, seveda v nočnih urah, poslušam radio. Na radiu pa se vrtilo slovenska glasba, kakopak. Sem mnenja, da radii s tem, ko slovenske mlade glasbenike predvajajo ponoči, te mečejo v en koš, jim posredujejo občutek manjvrednosti, v končni fazi pa gre tudi za nezaupnico njihovi glasbi. V resnici pa je slovenska popularna glasba zelo kvalitetna. Imamo veliko mladih pevcev, pevk in skupin, ki izvajajo kvalitetno glasbo, vendar nimajo podpore radijev, ni oddaj namenjenih samo njim, drugje pa se tako ali tako ne morajo dokazati. Časi pop delavnic so mimo.

S kvotami, ki so določene z Zakonom o medijih, je tako slovenskim glasbenikom v radijskem etru vsaj odstotkovno zagotovljeno predvajanje njihove glasbe. Seveda je vse pogojeno tudi z izborom, filtri, ki spuščajo to glasbo v eter. Na Valu 202 so kriteriji malce drugačni kot na Radiu 94. Aida Kurtović je med intervjujem dejala, da so kriteriji za predvajanje glasbe v etru Vala 202 najprej kakovost, nato popularnost in še sporočilnost skladbe, torej besedilo skladbe. Če ne ustrezajo njihovim kriterijem, najdejo mesto na prvem ali tretjem programu Radia Slovenije. Edo Klemenc pa je med intervjujem dejal, da je kriterij predvajanja skladbe na Radiu 94 predvsem kvaliteta, četudi se potem pesem ponavlja. Kvote so v Sloveniji glede na našo majhnost premajhne. S tem se strinjajo tudi moji sogovorniki tekom diplomskega dela. Ravno naša majhnost bi morala pripomoči k boljši podpori slovenskih glasbenikov. Predvsem mladih neveljavljenih, ki šele pričenjajo svojo glasbeno pot ter na tej poti, polni trnje, nimajo prave podpore.

10 LITERATURA

1. Auer, Stojan. 2009. *Pomembnost komuniciranja v marketingu radia NET FM*. Dostopno prek: <http://www.academia.si/diplome/diploma-m-2009-stojan-auer.pdf> (6. april 2013).
2. Briggs, Asa in Peter Burke. 2005. *Socialna zgodovina medijev Od Gutenberga do interneta*. Ljubljana: Založba Sophia.
3. Brojan, Matjaž. 1999. *Začetki radia na Slovenskem*. Ljubljana: Modrijan.
4. Bulc, Gregor. 2004. *Proizvodnja kulture: vloga in pomen kulturnih posrednikov*. Maribor: Subkulturni azil.
5. Caharijas, Domen. 2010. *Nov medijski zakon: Slovenska produkcija prešibka za kvote*. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042387185> (5. marec 2013).
6. Cerar, Gregor. 2005. *Pouk iz slovenske glasbe*. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/96829/> (27. julij 2013).
7. Darras, Bernard. 1998. *Komunikacija, od začetkov do interneta*. Nova Gorica: Educa.

8. Gans, Herbert J. 1999. *Popular culture and high culture: an analysis and evaluation of taste*. Dostopno prek: <http://books.google.si>.
9. Klemenc, Edo. 2013. Intervju z avtorico. Cerknica, 28. marec 2013.
10. Kurtović, Aida. 2013. Intervju z avtorico. Ljubljana, 18. februar 2013.
11. Middleton, Richard. 1990. *Studying popular music*. Milton Keynes: Open University Press.
12. Pahor, Špela. 2011. *Popularna kultura in vsakdanje življenje*. Dostopno prek: <http://kud-logos.si/2011/10/21/popularna-kultura-in-vsakdanje-zivljenje/> (2. februar 2013).
13. Pirc, Tatjana. 2005. *Radio: zakaj ga imamo radi*. Ljubljana: Modrijan.
14. Predin, Andrej. 2013. Intervju z avtorico. Ljubljana, 28. marec 2013.
15. Purnat, Blaž. *Francija*. Dostopno prek: <http://www.zdruzenje-manager.si/stroka/management/medkulturni-prirocnik/francija> (27. julij 2013).
16. *Radio 94*. Dostopno prek: <http://www.radio94.si/> (25. maj 2013).
17. Shuker, Roy. 2001. *Understanding popular music*. Dostopno prek: <http://www.scribd.com/doc/69982521/Understanding-Popular-Music-Roy-Shuker> (23. februar 2013).

18. *Slovenski biografski leksikon*. Dostopno prek: <http://nl.ijs.si/fedora/get/sbl:1895/VIEW/> (16. september 2013).
19. Stanković, Peter. 2010/2011. *Popularna glasba in mediji*. Zapiski iz predavanj. Ljubljana: FDV.
--- 2010b. *Politike popa: uvod v kulturne študije*. Ljubljana: FDV.
20. Štamcar, Miha in Vanja Pirc. 2005. Zlata leta neke popevke. *Mladina*. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/97916/> (1. marec 2013).
21. Tomc, Gregor. 1994. *Profano: Kultura v modernem svetu*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.
22. *Val 202*. Dostopno prek: <http://www.val202.si/> (25. maj 2013).
23. Vatovec, Jadran. 2013. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. marec 2013.
24. Vovk, Nina. 2011. *Kulturni posredniki v popularni kulturi: primer glasbenega urednika na radijski postaji*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
25. Zabukovec, Franci. 2013. Intervju z avtorico. Ljubljana, 29. marec 2013.

26. *Zakon o medijih* (ZMed). Ur. l. RS 35/2001. Dostopno prek: <http://www.uradnolist.si/1/content?id=31133&part=&highlight=zakon+o+mediji+h+#!/Zakon-o-medijih-%28ZMed%29> (5. september 2013).

27. *Zakon o medijih* (uradno prečiščeno besedilo) (ZMed- UPB1). Ur.l. RS 110/2006 Dostopno prek: <http://www.uradnolist.si/1/content?id=76040&part=&highlight=zakon+o+medijih#!/Zakon-o-medijih-%28uradno-precisceno-besedilo%29-%28ZMed-UPB1%29> (5. september 2013).

PRILOGE

Priloga A: Intervju glasbeni urednik

1. Ali lahko trdite, da vaš radio podpira slovensko popularno glasbo?
2. Na kakšen način se trudite predvajati slovensko popularno glasbo?
3. Ali se držite Zakona o medijih², ki predpisuje določeno kvoto, koliko slovenske glasbe se mora predvajati na tem mediju v okviru programskih vsebin?
4. Kaj bi spremenili oziroma dodali pri Zakonu o medijih, predvsem me zanima 86. člen, torej člen, ki določa koliko slovenske glasbe mora biti predvajane?
5. Kakšno je vaše mnenje o vdoru tuje glasbe na slovenski glasbeni trg?
6. Menite, da bi morala zakonodaja omejiti predvajanje tudi tuje glasbe?
7. Na vašem radiu sem zasledila več oddaj na temo popularne slovenske glasbe. Kot so glasbene lestvice, predstavitev novih glasbenikov..itd. Menite, da so takšne oddaje in lestvice zadostna promocija slovenske popularne glasbe in neznanih mladih skupin, pevcev? Načrtujete še kakšno novo oddajo na to temo?
8. Ali imate kriterije po katerih uvrščate slovensko popularno glasbo v vaš radijski program? Kakšni so ti kriteriji?
9. Se strinjate s trditvijo, da z glasbo, ki se predvaja na vašem radiu posredno vplivate na to, kaj je popularno in kaj ni?
10. Je po vašem mnenju, radio še v ospredju pred drugimi mediji?
11. Internet je danes medij, ki je v ospredju. Tudi vašemu radijskemu programu lahko sledimo preko interneta. Spremljamo kakšen je program, opisi oddaj, itd. Zanima me, ali menite, da sta se vloga in princip radia s tem kaj spremenila?

² S tem členom zakon natančno predpisuje predvajanje slovenske glasbe. In sicer, najmanj 20 odstotkov celotne dnevno predvajane glasbe vsakega radijskega in televizijskega programa mora zapolnjevati slovenska glasba oziroma glasba slovenskih ustvarjalcev in/ali poustvarjalcev. Seveda se delež predvajane glasbe od radia do radia razlikuje; ali je le ta nacionalni ali komercialni. Za nacionalni radio zakon predpisuje, da je nujen delež vse predvajane slovenske glasbe najmanj 40 odstotni, za razliko od komercialnega radijskega predvajanja, ki je najmanj 25 odstotni.

Priloga B: Intervju glasbenik, novinar, glasbeni kritik

1. Ali z vidika glasbenika/novinarja/glasbenega kritika menite, da se slovenska popularna glasba na radiih dovolj predvaja?
2. Lahko trdite, da je radio »podpornik« slovenske popularne glasbe in tako posledično tudi slovenskih mladih še neuveljavljenih glasbenikov, avtorjev, pevcev?
3. Primerjam predvajanje slovenske glasbe med nacionalnim radiem Valom 202 in komercialnim Radiem 94. Spremljate njun glasbeni program. Mnenje?
4. Zakon o medijih, 86. člen³ predpisuje kvoto, koliko naj se predvaja slovenska popularna glasba na radiih. Seveda je razlika med nacionalnim in komercialnim radiem. Kakšno je vaš pogled na to? Bi kaj dodali, spremenili?
5. Ali menite, da je prav, da se 86. člen razlikuje na nacionalni in komercialni radio?
6. Kje je po vašem mnenju vzrok, da se slovenska glasba ne ceni, torej predvaja, tako kot bi se morala? (Tu mislim predvsem na nočne termine predvajanja, kjer lahko poslušamo glasbo mladih in javnosti neznanih skupin, pevcev).
7. Kakšno je vaše mnenje o vdoru tuje glasbe na slovenski glasbeni trg?
8. Ali bi morda morala zakonodaja omejiti predvajanje tudi tuje glasbe?
9. Zgodila se je že »vstaja« glasbenikov z naslovom »50 odstotkov«. Torej pod vodstvom društva Glasbeni formu, ki je mnenja, da je slovenske kakovostne

³S tem členom zakon natančno predpisuje predvajanje slovenske glasbe. In sicer, najmanj 20 % celotne dnevno predvajane glasbe vsakega radijskega in televizijskega programa mora zapolnjevati slovenska glasba oziroma glasba slovenskih ustvarjalcev in/ali poustvarjalcev. Seveda se delež predvajane glasbe od radia do radia razlikuje; ali je le ta nacionalni ali komercialni. Za nacionalni radio zakon predpisuje, da je nujen delež vse predvajane slovenske glasbe najmanj 40 %, za razliko od komercialnega radijskega predvajanja, ki je najmanj 25 %.

glasbe dovolj, da bi z lahkoto napolnila 50 odstotkov programskega časa na radiu, namenjenega glasbi. Ni se zgodila brez razloga. Menite, da se je zgodila upravičeno, se bo še ponovila?

10. Poznate zakonodaje predvajanja domače, torej nacionalne glasbe v drugih državah? Podvprašanje: Bi bilo za Slovenijo sprejemljivo tako dejanje, kot so ga naredili v Franciji. Najprej, da bi radie razdelili na profile, torej profil odraslega in profil radia za mlade, ter šele nato določili kvote. Kvote v Franciji od leta 2000 za radie z odraslim profilom so 60 % domače (francoske) glasbe in 10 % nove francoske glasbe, za radijske postaje za mlade pa je kvota drugačna, 35 % francoske glasbe in 25 % novih skladb. Kaj bi se po vašem mnenju zgodilo v Sloveniji, če bi uvedli/sprejeli tak sistem, torej takšne kvote?